

Funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

KA2 STRATEGIC PARTNERSHIP PROJECT n°2019-1-LT01-KA201-060726

Citizen in 31 hours

Pilsonis 31 stundā

PIESĀRŅOJUMS

Mācību resursi

Izdevums *Pilsonis 31 stundā* ir metodisks līdzeklis ekonomikas, pilsoniskās izglītības un ētikas mācību satura apguvei starpdisciplinārā pieejā, kas izstrādāti Erasmus+ KA2 projekta *Citizen in 31 hours* ietvaros. Projekta materiāli sastāv no 10 tematiem: nevienlīdzība, nabadzība, migrācija, piesārņojums, patērētājsabiedrība, sociālie tīkli, mākslīgais intelekts, viltus ziņas, darbs, veselība. Katrā tematā ir trīs nodarbības. Katrā nodarbībā tiek aplūkota konkrēta apakštēma, kas atspoguļo personīgo vai kopienas, vai globālo perspektīvu. Katra no šīm perspektīvām ietver ekonomiskos, pilsoniskos un ētiskos aspektus.

1. NODARBĪBA

Temats: Piesārņojums

Problēma: Mana planēta - mana atbildība?

EKONOMIKA: privātīpašuma tiesības

ĒTIKA: godīgums, atbildība

PILSONĪBA: vides aizsardzība

2. NODARBĪBA

Temats: Piesārņojums

Problēma: Videi draudzīgs bizness: mīts vai realitāte?

EKONOMIKA: privātīpašuma tiesības

ĒTIKA: godīgums, atbildība

PILSONĪBA: vides aizsardzība

3. NODARBĪBA

Temats: Piesārņojums

Problēma: Ilgtspējīga attīstība - vārdi vai zemes izdzīvošanas stratēģijas?

EKONOMIKA: inovācija, valdības loma ekonomikā

ĒTIKA: vides piesārņojuma samazināšana

PILSONĪBA: vides aizsardzība

Redaktors: Ineta Helmane, Agita Klempere-Sipjagina

3. NODARBĪBA

Temats: Piesārņojums

Problēma: Ilgtspējīga attīstība - vārdi vai zemeslodes izdzīvošanas stratēģija?

EKONOMIKA: inovācija, valdības loma ekonomikā

ĒTIKA: vides piesārņojuma samazināšana

PILSONĪBA: vides aizsardzība

Pamatprincipi un to definīcija.

Inovācijas. Jauns izgudrojums vai vecā uzlabojums, kas pielāgots tirgus vajadzībām.

Ekonomiskā politika. Ekonomikas regulējums, ko īsteno valdība un valsts pārvaldes institūcijas. Valsts un pārvaldes institūciju mērķtiecīga rīcība, kas vērsta uz to, lai kontrolēto pārējo ekonomisko subjektu (mājsaimniecību, uzņēmumu) uzvedību un tās sekas un koriģētu to vēlamos virzienos.

Ilgtspējīga attīstība. Ideja, kuras mērķis ir saskaņot sabiedrības ekonomiskos, sociālos un vides mērķus.

Ekoloģiskā ētika. Cilvēka morālās attiecības ar dabu.

Ievads.

Apspriediet:

→ Kas, jūsuprāt, ir svarīgāks - ērta dzīve šodien vai planētas glābšana nākotnei? Vai šīs divas lietas var saskaņot? Kā?

→ Vai, jūsuprāt, mums jau tagad ir jāsāk rūpēties par cilvēces izdzīvošanu? Vai pastāv draudi? Kādi?

→ Kāda cilvēku izdzīvošanas stratēģija jums šķiet reālāka: meklēt veidus, kā apmesties uz dzīvi uz citas planētas vai sākt rūpēties par zemeslodi? Cik reāli to var izdarīt?

→ Kas, jūsuprāt, visvairāk ietekmē globālo sasilšanu: cilvēku darbības vai dabas parādības? Kas konkrēti?

→ Meklējiet informāciju par temperatūras svārstībām cilvēces vēsturē. Kas ir tik īpašs pašreizējā situācijā?

→ Kā jūs domājat, vai globālā sasilšana ir zinātnisks vai politisks jautājums? Kāpēc?

Uzdevumi

1

a. Katrai situācijai sniedziet pēc iespējas vairāk dažādu risinājumu.

1. SITUĀCIJA.

Paredzams, ka 100 gadu laikā okeāns pārpludinās deviņas Tuvalu salas, uz kurām dzīvo 9000 iedzīvotāju. Tas būs saistīts ar silto klimatu, ledāju kušanu un jūras līmeņa celšanos.

Iespējamie risinājumi:

piemēram

- pārvietot cilvēkus uz jaunām, drošām vietām;
- steidzami ierobežot iedzīvotāju un apmeklētāju skaitu;
- nostiprināt salas nogāzes ar betona sienām un uzbērumiem;
- katru gadu papildināt salas ar smiltīm vai augsni;
- lai iedzīvotāji veido mākslīgu salu;
- mēģināt ietekmēt okeāna līmeni, piemēram, piespiežot valstis samazināt emisijas.

2. SITUĀCIJA.

Katru gadu no malārijas mirst simtiem tūkstošu cilvēku, galvenokārt bērni, kas jaunāki par 5 gadiem. Tiek uzskatīts, ka globālā sasilšana ir ievērojami veicinājusi malārijas izplatīšanos.

Iespējamie risinājumi:

piemēram

- investēt aizsardzībā: insekticīdi, tīkli u.tml. pasākumi;
- investēt ārstēšanā: zāles, nosūtīšana uz malārijas n skartajām teritorijām utt.;
- cīņa ar klimata pārmaiņām.

3. SITUĀCIJA.

Vairāk nekā divas trešdaļas mūsu planētas virsmas veido ūdens, tomēr tikai 3 procenti ūdens ir cilvēkiem piemēroti lietošanai. Saistībā ar pieaugošo iedzīvotāju skaitu, augošo rūpniecību, lauksaimniecību, pieaugošo piesārņojumu - tīra ūdens pasaulē sāk pietrūkt. Pēc ANO ziņām, pasaulē miljardam cilvēku šobrīd trūkst piemērota ūdens. Ja mēs nerīkosimies, ūdens trūkums izraisīs pārtikas trūkumu, slimību izplatīšanos un politiskus konfliktus.

Iespējamie risinājumi:

Piemēram,

- izstrādāt un ieviest novatoriskas tehnoloģijas, lai iegūtu vairāk tīra ūdens. Piemēram, sāls jūras ūdens atsāļošana, aisberga ūdens kausēšana un izmantošana;
- attīstīt tehnoloģijas, kas ļautu efektīvi samazināt saldūdens patēriņu lauksaimniecībā, jo tā ir vieta, kur to visvairāk izmanto. Piemēram, lai uzlabotu infrastruktūru ūdens nonākšanai saimniecībās, lai paātrinātu mākslīgās gaļas pieejamību tirgū;
- izglītēt cilvēkus par ūdens taupīšanas nozīmi;
- ieviest ierobežojumu ūdens daudzumam, ko uzņēmumi un iedzīvotāji dienā drīkst patērēt;
- ierobežot iedzīvotāju skaita pieaugumu.

b. Apspriediet ar klasi, kuri risinājumi bija visnegaidītākie, visvairāk piesaistīja uzmanību. Ļaujiet katram skolēnam izvēlēties sev tīkamāko risinājumu, nosaucot savus trīs mīnus un trīs plusus (var meklēt internetā).

Piemēram, tīra ūdens trūkuma problēmas risināšana, atsāļojot jūras ūdeni.

Plusi: lielākā daļa ūdens uz zemes ir sāļš; atsāļošanas tehnoloģija jau ir sākusi attīstīties; tas salīdzinoši lēti.

Mīnusi: atsāļošana nogalina dzīvību (īkrus, zivis, citus jūras iemītniekus); paies laiks, līdz tehnoloģija kļūs pieejama masveida lietošanai; nabadzīgās valstis nevarēs ieguldīt atsāļošanas iekārtās

Attaisnojiet vai kļiedējiet mītu.

Daļēji taisnība. Katru gadu Globālais ekoloģiskās pēdas aprēķinu tīkls paziņo par dienu Zemes pāršaut pār strīpu dienu (Earth Overshoot Day), kurā ir iztērēti atvēlētie zemes resursi un pakalpojumi, kurus zeme spēj atjaunot gada laikā. 2020.gadā šī diena bija 22. augusts. Tātad atlikušos nepilnos piecus mēnešus mēs izmantojam Zemes resursus uz parāda. Tiek lēsts, ka cilvēku pašreizējo vajadzību apmierināšanai būtu nepieciešamas 1,7 Zemes planētas. No otras puses, tajā netiek ņemts vērā fakts, ka visa civilizācijas vēsture balstās uz viena resursa maiņu pret citu. Cilvēki kopš seniem laikiem ir atklājuši jaunus, efektīvākus resursus un veidus, kā tos iegūt. Akmens, bronza, dzelzs - visi šie resursi kādreiz bija cilvēku izdzīvošanas pamats, un to maiņa izraisīja civilizācijas attīstību. Resursi, kas atrodas zemes, okeānu un aisbergu dziļumos, kļūst noderīgi tikai pateicoties cilvēka prātam. Mūsdienų bailes, ka mēs izmantosim visus dabas resursus, ir sākušās ar industrializācijas laikmetu. Tomēr vēsture rāda, ka mēs iemācamies efektīvāk izmantot pieejamos resursus, atrodam aizstājējus vai jaunus veidus, kā tos iegūt. Daži no nākotnes enerģijas avotiem ir tādi, ka pašlaik mēs tos vienkārši vēl nesaprotam. Kā teica OPEC dibinātājs Šeihs Jamani, "Akmens laikmets nebeidzās, tāpēc, ka beidzās akmeņi. Naftas laikmets nebeigsies tāpēc, ka trūks naftas. "

Mīts. "Ilgtpējīgs" nozīmē dažādu aspektu saskaņošanu. Ilgtspējīga attīstība attiecas uz ekonomisko, sociālo un vides aspektu integrāciju kompromisu meklējumos. Daba ir cilvēka dabiskā vide, bez dabas pieskāriena vai atjaunošanas cilvēks neizdzīvotu. Cilvēks vienmēr ietekmē vidi, viņam ir nepieciešams elpot, ēst, dzert, strādāt, kaut kur aiziet un tā tālāk. Tas nozīmē, ka tas atstāj gruvešus un atņem dabas resursus.

Taisnība. Ekoloģija ir katra cilvēka personīgā saikne ar dabu, kas galu galā pārtapusi kultūras normās. Dažādās kultūrās dominē atšķirīga ekoloģiskā ētika, vērtības un attieksme pret dabu. Kādi pasākumi tiks izmantoti vai netiks izmantoti problēmu risināšanai, piemēram, tehnoloģiski, ir atkarīgs no valdošās pieejas dabai. Ja ekoloģiskās problēmas neuzskata par problēmām, netiks ieguldīts tehnoloģijās, kas tās risina.

a. Piešķiriet katram skolēnam vienu Rio deklarācijas principu un lūdziet viņu to saviem vārdiem paskaidrot klasesbiedram. Vai klasesbiedrs saprata, ko tas nozīmē, kā tas izpaužas ikdienā? Kopīgi apspriediet visus principus.

1992.gadā Apvienoto Nāciju Organizācijas pasaules samitā Riodežaneiro tika pieņemta deklarācija, kurā noteikti 27 galvenie ilgtspējīgas attīstības principi. Iepazīstieties ar dažiem no tiem.

1. princips. Lai nodrošinātu ilgtspējīgu attīstību, galvenā uzmanība tiek pievērsta indivīdam, kuram ir tiesības uz veselīgu un piepildītu dzīvi, kas ir harmonijā ar dabu.

Piemēram. Tas nozīmē, ka cilvēks ir uzmanības centrā (antropocentriskā pieeja), taču viņam pret dabu jāizturas atbildīgi.

3. princips. Attīstībai jāatbilst pašreizējo un nākamo paaudžu attīstības un vides vajadzībām.

Piemēram. Tas nozīmē, ka mēs nevaram izmantot visus resursus (piemēram, naftu, zemi, ūdeni), mums jādomā, jāmeklē alternatīvas un jāizstrādā instrumenti, lai nodrošinātu, ka resursi arī turpmāk saglabājas pietiekamā apjomā.

4. princips. Ilgtspējīgas attīstības interesēs vides aizsardzību nevar nodalīt no kopējā attīstības procesa.

Piemēram. Tas nozīmē, ka vides aspekti ir jāiekļauj visos citos sociālajos un ekonomiskajos jautājumos. Piemēram, daudzdzīvokļu māju renovācijā vai lidostas attīstībā.

7. princips. Valstīm ir jāsadarbojas, lai saglabātu, aizsargātu un atjaunotu zemes ekosistēmas dabiskumu un integritāti. Saistībā ar atšķirīgo vides degradācijas līmeni valstis uzņemas koordinētas, bet atšķirīgas saistības. Attīstītās valstis ir apņēmušās atbalstīt ilgtspējīgu attīstību starptautiskā līmenī, ņemot vērā to ietekmi uz sabiedrību uz vidi un pieejamajām tehnoloģijām un finanšu resursiem.

Piemēram. Tas nozīmē, ka tām valstīm, kuras piesārņo vairāk, jāuzņemas lielāka atbildība. Bagātām valstīm ir jāapņemas samazināt piesārņojumu, attīstīt tehnoloģijas un maksāt piesārņojuma nodokļus.

9. princips. Valstīm ir jāsadarbojas, lai stiprinātu intelektuālo pamatu ilgtspējīgai attīstībai, zinātnisko un tehnoloģisko zināšanu apmaiņai, zinātniskās izcilības attīstībai un tehnoloģiju, tostarp jaunu novatorisku tehnoloģiju, attīstībai, pielietošanai, izplatīšanai un nodošanai.

Piemēram. Tas nozīmē, ka valstu zinātniekiem ir jāpiedalās zināšanu un atklājumu radīšanā un jādalās ar tiem starptautiskās konferencēs.

10. princips. Vides problēmas visefektīvāk risina attiecīgajā līmenī, piedaloties visiem ieinteresētajiem iedzīvotājiem. Valsts garantē katram cilvēkam atbilstošu piekļuvi vides informācijai, kas ir valsts iestāžu rīcībā, ... tādējādi tiek dota iespēja piedalīties lēmumu pieņemšanas procesos.

Piemēram. Tas nozīmē, ka vides jautājumi jārisina pēc iespējas plašāk, piemēram, sabiedrības līmenī. Ikviens var izteikt savu viedokli un tikt uzklausīts.

15. princips. Valstīm vides aizsardzībā jāpieņem preventīva pieeja. Nopietna un neatgriezeniska kaitējuma draudu gadījumā visaptveroša zinātniska pamatojuma trūkums

nevar būt arguments, lai aizkavētu atbilstošu pasākumu izmantošanu, lai novērstu vides degradāciju.

Piemēram. Tas nozīmē, ka valstīm ir jāizvairās no draudiem, jāveic preventīvi pasākumi, nevis tikai jāreaģē, kad rodas problēma. Ja dabai draud kaitējums un tiek uzskatīts, ka ir zināms, kā to novērst, nav nepieciešams gaidīt zinātnisku pamatojumu.

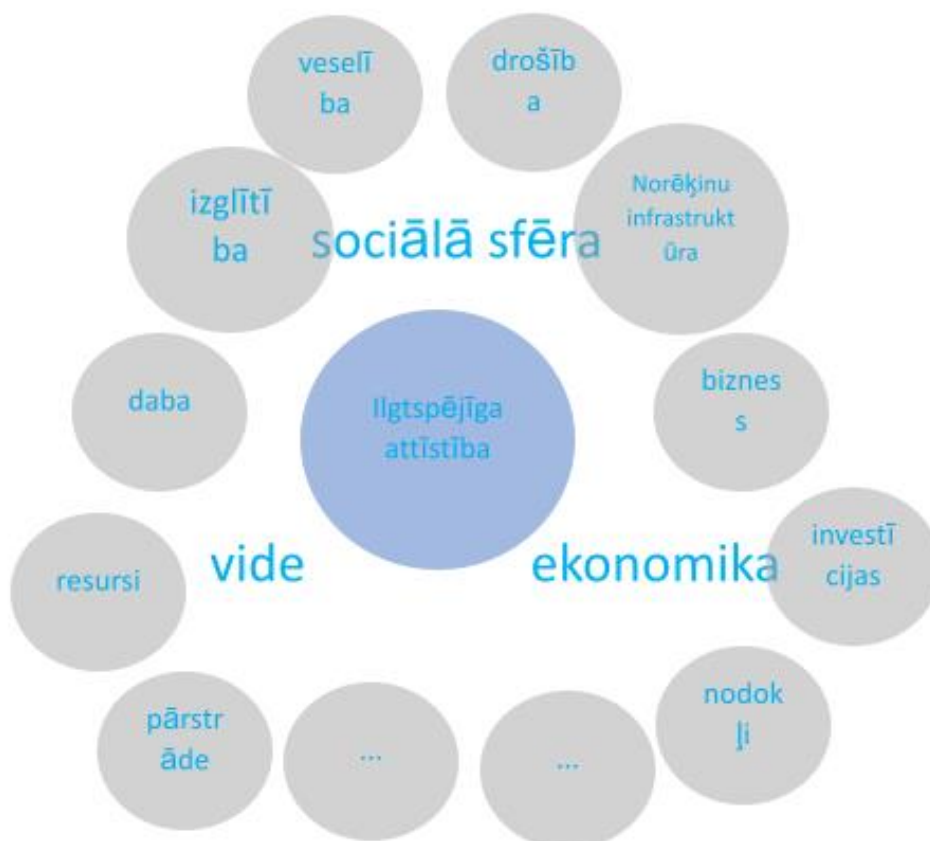
19. princips. Valstīm ir jāsniedz vienam otram savlaicīgi paziņojumi un attiecīga informācija par darbībām, kas var ietekmēt vidi, un iepriekš godprātīgi konsultējoties.

Piemēram. Tas nozīmē, ka, ja vienā valstī, piemēram, tiek būvēta atomelektrostacija, kuras darbība var apdraudēt citu valstu iedzīvotājus, pusēm jāvienojas par būvniecību.

21. princips. Pasaules jauniešu radošumam, ideāliem un jauninājumiem jābūt vēršiem uz globālas sadarbības attīstību ilgtspējīgas attīstības un labākas nākotnes labā.

Piemēram. Tas nozīmē, ka skolēnu un studentu viedoklis un idejas par attīstību ir svarīgas un var dot jaunas vēsmas.

b. Uzzīmējiet uz tāfeles un kopā ar skolēniem aizpildiet ilgtspējīgas attīstības shēmu. Ilustrējiet konkrētos aspektus, kas ir svarīgi katrā jomā.

4

Lasiet par ilgtspējīgas attīstības ideju un cilvēku attiecībām ar vidi. Atbildiet uz jautājumiem.

"Jo vairāk mēs (cilvēki) ietekmējam vidi, jo vairāk vide ietekmē mūs - plūdi, viesuļvētras, slimības. Mēs to varam saukt par paš aizsardzību, mēs to varam saukt par Dieva sodu - kā kuram patīk. Būtība nemainās - tas dabiski ierobežo cilvēces vairošanos, ne tikai atnesot nāvi un ciešanas, bet arī liekot no tā mācīties. Cilvēks nav skudra, viņa stiprākā puse nav izpildīgums, bet apziņa. Cilvēkam ir tāds rīks kā prāts ar visiem tā aspektiem: racionalitāte, intelekts, intuīcija, atmiņa, morāle - to uzlabojot, varētu iemācīties sadzīvot. Dzīvot saskaņā ar dabu, ar savu kopieni, ģimeni un sevi. Tā būtu ekoloģija vai ilgtspējība ... Ir trīs iespējami veidi, kā to panākt. Ekonomiski, politiski un garīgi." (Ekonomiste Guoda Azguridienē)

>> Piemēri pasākumiem, lai panāktu cilvēces ekonomisko, politisko un garīgo pilnveidi.

Ekonomiski pasākumi. Dabai kaitīgas cilvēka darbības ierobežo tādas ekonomiskas parādības kā pieprasījums un piedāvājums, konkurence, privātīpašums, kā arī inovāciju radīšana un ieviešana. Tirgū pieaug pieprasījums pēc uzņēmumiem, kuru preces un pakalpojumi klientiem ir nepieciešami. Cilvēki var izvēlēties atbalstīt videi draudzīgus uzņēmumus. Arī par piesārņojumu, negatīvo ietekmi uzņēmumi maksā vai apņemas kompensēt zaudējumus ar citiem līdzekļiem.

Politiski pasākumi. Dabai kaitīgo cilvēka darbību ierobežo politiski līdzekļi, piemēram, naudas sodi, nodokļi un aizliegumi.

Garīgi pasākumi. Dabai kaitīga cilvēka darbība ir ierobežojama ar morāliem, ētiskiem, kultūras līdzekļiem, kas veicina cilvēka pašapziņu, domājot par darbību sekām, piemēram, izglītību, sabiedriskām darbībām, kuras visas var pārtapt modē, par valdošo normu.

>> Kuru veidu jūs uzskatāt par ilgtspējīgāko un kāpēc?

Ir iespējamas dažādas atbildes, vissvarīgāk, lai tās būtu balstītas argumentos.

5

Projekts: Bezatkritumu pikniks. Iegūstiet vairāk ideju par bezatkritumu pikniku internetā. Šī ideja ir modē visā pasaulē, piemēram:

<https://www.pinterest.com/reuseitstore/waste-free-picnic/?lp=true>

<https://www.farmdrop.com/blog/9-easy-hacks-for-waste-free-picnic/>

<https://www.litterless.com/journal/a-zero-waste-picnic>

<https://medium.com/greenpeace/how-to-create-a-plastic-free-picnic-570ab31cccbe>

https://www.atkritumi.lv/lv/zinas/20170713_01/

Ideja Nr. 1. Organizējiet bezatkritumu pikniku un apspriediet:

-Vai var teikt, ka Latvijā ekoloģija ir modē?

-Ko jaunu esi iemācījies no pēdējām nodarbībām par cilvēka un dabas attiecībām, ekoloģiju, ekoloģisko ētiku?

-Kas ir grūtākais, dzīvojot zaļāk?

-Vai var teikt, ka nākotnē viss būs zaļš?

Ir svarīgi atcerēties kritiski novērtēt visus produktus, priekšmetus, rīkus, kas tiek definēti kā videi draudzīgi. Piemēram, papīrs patiešām ātri sadalās un nav kaitīgs dabai, taču tā pagatavošanai nepieciešams gan mežs, gan daudz ūdens un ķīmisku vielu. Izturīgi trauki bieži tiek izgatavoti no plastmasas, ir svarīgi būt pārliecinātam, ka tā joprojām ir nekaitīga, piemēram, neizdala kaitīgas vielas pārtikā, kura šajos traukos tiek glabāta?

Ideja Nr. 2: izveidojiet bezatkritumu piknika plakātu ar padomiem un zīmējumiem. Piemēram:

Pašnovērtējums.

Pēc šīs stundas skolēniem vajadzētu:

→ Zināt, kāds ir ilgtspējīgas attīstības galvenais mērķis.

Lai saskaņotu sabiedrības ekonomiskos, sociālos un vides mērķus.

→ Spēt ar saviem vārdiem izskaidrot ilgtspējīgas attīstības mērķi.

Ekonomisko, sociālo un vides aspektu saskaņošana nozīmē pareizu apstākļu nodrošināšanu uzņēmējdarbībai, darba vietu radīšanu, lai valsts būtu konkurētspējīga, piesaistītu investīcijas (ekonomiku), dzīvotu drošā vidē, kas atbilst viņu vajadzībām (sociālajai), un atbildīgi izmantotu dabas resursus (vide).

→ Padomāt par trim dažādiem (ekonomiskiem, politiskiem, morāliem) veidiem, kā rīkoties šādā situācijā: cigarešu izsmēķi ir viens no okeānu lielākajiem un bīstamākajiem piesārņotājiem. Tajos esošās piesārņojošo vielu pēdas ir sastopamas daudzos ūdensputnos un citu okeāna iemītnieku organismos.

Ekonomika: sāciet ražot cigaretes ar ātri nodziestošiem filtriem, izgatavojiet pārnēsājamus pelnu traukus.

Politika: aizliedziet celulozes cigarešu filtru ražošanu.

Morāle: Aizliedziet, kaunināt tos, kas smēķus izmet neatbilstošā vietā, tā vietā organizējiet izglītojošas kampaņas par smēķēšanas kaitējumu dabai, lai ilgtermiņā izsmēķu izmešana tam paredzētā vietā kļūtu par sabiedrības normu.

→ Izveidot sev 3 noteikumus, kas palīdzēs dzīvot videi draudzīgāk.

Piemēram, es nepiesārņošu mežu, pat ja neviens neredz. Kafējnīcā es izvēlēšos paņemt dzērienu bez plastmasas salmiņa. Es nopirkšu termokrūzi, kuru izmantošu katru reizi, kad pirkšu kafiju līdzņemšanai.

Skolēnu ziņā ir izlemt, vai viņi var atbildēt uz šiem jautājumiem. Ja nē, jāuzrunā skolotājs, lai saņemtu palīdzību tēmas izpratnē.